



---

## Van de bestuurstafel

Dankzij de enorme inzet van veel vrijwilligers zijn al de boeken van StOK overgebracht naar Lochem. Alleen voor de grote meubels is een professioneel verhuisbedrijf ingeschakeld. Een groot deel van de boeken staat al netjes, in de goede volgorde, in de kast. Nu is het wachten op de boekenkasten die we van de bibliotheek Deventer gaan krijgen, zodra die leeg zijn. De komende weken moeten we met de verdere inrichting aan de gang.

**Op zaterdag 22 september gaan we formeel open. De opening valt samen met een Open Dag van Het Stadshuus. U krijgt hierover nog apart een bericht, maar noteer vast de datum.**

We kunnen dus na de zomer onze activiteiten vanuit Lochem weer voortzetten en verder uitbouwen. Er is een goede overeenkomst gesloten met Het Stadshuus, zodat onze huisvesting de komende jaren goed geregeld is. Er is een team van 20 (deels nieuwe) medewerkers, die staan te popelen om na al dat in- en uitpakken van boeken het echte StOK-werk (weer) te doen; er is een goede nieuwe overeenkomst getekend met de Openbare Bibliotheek Deventer waardoor onze collectie zichtbaar blijft in de Wise-catalogus en uitleenbaar.

Al met al zijn we weer helemaal optimistisch als het gaat om de toekomst van StOK. Natuurlijk zijn er ook nog wat puntjes van zorg.

In Lochem hebben we nog geen nieuwe coördinator gevonden... dus suggesties zijn erg welkom. En... verhuizen kost geld.... Dus als u, als Stokpaardlezer, een financiële bijdrage wilt doen voor de verhuizing, dan is die zeer welkom. Dat kan door minimaal €10,- te storten op onze rekening NL18RABO0140748865 onder vermelding van "Verhuizing".

Rest mij u een goede verdere zomertijd toe te wensen en weer veel leesplezier met dit StOKpaardje.

*Pim van Hulst*  
Voorzitster StOK

---

## Thema 2018: Humor in oude kinderboeken

*Humor betekent: dat wat grappig is of oog en gevoel hebben voor wat grappig is. En grappig wordt geduid met: dat men lachen moet. Gaan we nog even verder met de betekenis van lachen: uiting van vrolijkheid en blijdschap. De redactie van het StOKpaardje gaat dit jaar op zoek naar kinderboeken waarin de lach centraal staat.*

*Uit bovenstaande blijkt dat humor persoonlijk is. Wat de één leuk vindt, vindt iemand anders misschien melig, flauw of er kan helemaal geen lachje af. De lezer van het StOKpaardje wordt dus overgeleverd aan het gevoel voor humor van de redactie.*

*Bijkomende factor in onze zoektocht is dat het gaat om oude kinderboeken. Wat vroeger leuk was, is misschien vandaag ontzettend flauw. Dat risico gaan we nemen. De redactie hoopt dat er toch af en toe een lachje af kan bij de lezers.*

*Zelf ging ik terug in de tijd en dacht aan boeken waar ik als kind om moest lachen. Dat waren de boeken van Cissy van Marxveldt: Joop ter Heul, Een Zomerzothed en de Marijke-trilogie. Ze werden geschreven in de tijd dat mijn oma jong was, maar ik heb toch veel gelachen bij het lezen van de dolle avonturen van de hoofdpersonen. Het dolle freuletje van Netty van Wijchgel stond met stip op de tweede plaats. Pietje Bell was de favoriet van mijn oudere broer en ik herinner mij zijn gegriinnik als hij*

verdiept was in een boek over deze belhamel.

*Mijn zoon erfde zijn Pietje Bell boeken en ik kocht later de delen die ontbraken. In november verscheen de biografie van zijn schepper, Chris van Abkoude. Daarin las ik zoveel opmerkelijke feiten dat een serie schrijfsels over het stoutste jongetje van Rotterdam voor de hand lag. Mijn keuze was gemaakt.*

---

## **Over Pietje Bell en Chris van Abkoude, de belhamels van de kinderliteratuur**

Een aantal maanden geleden verscheen de biografie van Chris van Abkoude, geschreven door Jan Maliepaard en Jan van Oudenaarden. Een verhaal dat leest als een spannend jongensboek. Er was niet veel bekend over de schrijver van *Pietje Bell* en *Kruimeltje*. Met het verschijnen van deze biografie is daar verandering in gekomen.

### **Chris van Abkoude, schrijver, entertainer en deugnet**

#### **Jeugd (1880–1901)**

Chris van Abkoude (1880–1960) wordt geboren in Rotterdam. Hij is de zoon van Pieter van Abkoude en Anna Geertruida Hössen. Zijn moeder overlijdt 14 dagen na zijn geboorte in het kraambed. Vader Pieter is eerder getrouwd geweest met Neeltje Schroot en heeft in die tijd een kapperszaak. Neeltje en Pieter krijgen 8 kinderen, waarvan er 6 overlijden voor het tweede levensjaar. Alleen dochter Ida Margaretha (1864–1943) en zoon Nicolas Cornelis (1869–1935) overleven de kindersterfte die dan hoogtij viert. Neeltje overlijdt op 38-jarige leeftijd in het kraambed van haar negende kind. Naast zijn werk als kapper verdient vader Pieter zijn brood als "bedienaar der begrafenis". Enkele maanden na het overlijden van zijn eerste vrouw trouwt Pieter met Adriana Fietmeijer uit Nieuwland. Adriana overlijdt 18 maanden later zonder dat zij kinderen nalaat. Ook na het overlijden van zijn tweede vrouw hertrouwt Pieter na een paar maanden. Zijn derde vrouw zal de moeder van Chris worden. Zij blijkt een doortastende zakenvrouw te zijn. Pieter hangt zijn kappersschaar aan de wilgen en zij beginnen samen een zaak in modeartikelen. Twee jaar na de start van de winkel wordt Chris geboren. Chris is dus niet de zoon van een kapper, maar brengt zijn jeugd door tussen stapels kleding.

Het zal dertien jaar duren voor vader Pieter weer trouwt met de 25 jaar jongere Dirkje van Batenburg (1861–1937). Zij krijgen samen 4 kinderen waarvan er 2 overlijden. Wilhelmina Everdina (1894–1968) en Pieter jr. (1896–1965) overleven. De kleine Chris groeit in de eerste jaren van zijn leven op zonder moeder en is aangewezen op zijn oudere halfzus Ida, die 16 jaar is als Chris wordt geboren. Het gezin is welvarend en van Nederlands Hervormde huize. In zijn jonge jaren gaat Chris naar de zondagschool.

Chris' schooljaren brengt hij door op een particulier instituut, Instituut van Bleek, een christelijke dag- en kostschool. De school leidt op voor HBS en Gymnasium. De school komt in verschillende boeken van Van Abkoude voor o.a. in *Schoolmannen* en *Hollandsche Jongens*. Chris houdt van lezen en schrijft al jong verhalen en versjes. Na het voltooien van zijn studie aan het Instituut wil hij graag letteren studeren, maar dat zien zijn ouders niet zitten. Chris moet maar in vaders voetsporen het zakenleven in en geld verdienen. Hij gaat werken als jongste bediende op een graankantoor. Hij schrijft adressen, doet boodschappen en sjuwt met graanzakken. Chris vindt dit helemaal niets en vader stelt voor dat hij, net als halfzus Ida, het onderwijs in gaat. Zo gezegd, zo gedaan. Chris moet zijn studie onderbreken voor de dienstplicht, maar slaagt op 11 mei 1901 in Den Haag voor de akte Lager Onderwijs.

#### **Onderwijzer, journalist en schrijver (1901–1909)**

Van Abkoude wordt leerkracht op een openbare volksschool in Crooswijk, een arbeiderswijk in Rotterdam. Al gauw merkt hij dat hij zich niet kan vinden in de pedagogische aanpak van het schoolhoofd. Hij probeert zijn lessen leuker te maken (b.v. door poppenspel) en wil als onderwijzer dicht bij de kinderen staan. Hij maakt kennis met de enorme armoede die er heerst in de gezinnen van zijn leerlingen en is diep onder de indruk.

Zijn literaire ambities leeft hij uit in journalistieke bijdragen o.a. in het Rotterdammertje, een wekelijks tijdschrift dat in de smaak valt bij "de gewone man". Uit het grote aantal thema's dat het Rotterdammertje aansnijdt blijkt zijn sociale bewogenheid bij maatschappelijke misstanden in Rotterdam (alcoholmisbruik, kwakzalvers, armoede, slechte behuizing, ontbreken van openbare toiletten in de stad) en de positie van de vrouw. In 1905 trouwt Chris met Johanna van Wijk (Ans) en zij krijgen drie kinderen: Pieter (1904), Dirk (1907) en Chris (1909).

In 1906 staakt hij zijn journalistieke strijd tegen het maatschappelijk onrecht. Chris gaat boeken schrijven voor kinderen. In 1907 verschijnt *Bert en Bram* bij uitgeverij Kluitman. Tussen 1907 en 1936

zal Van Abkoude zo'n 40 boeken schrijven, waarvan de *Pietje Bell*-serie en *Kruimeltje* de bekendste zijn en vandaag nog steeds worden gelezen en verfilmd. In zijn eerste boeken doorspekt hij het verhaal nog met de moralistische boodschappen van een onderwijzer. Dit zal in de loop van de tijd steeds minder worden. Het dagelijks leven is zijn inspiratiebron en hij maakt veel gebruik van zijn eigen ervaringen en leefomgeving.

Chris gaat zich steeds meer op kinderen richten. In 1907 wordt hij kinderredacteur bij "De Gids" en hij geeft zijn eerste poppenkastvoorstelling. Daarnaast organiseert hij vertelmiddagen en -avonden. In de zomer van 1909 trekt hij met twee vrienden door het land met een zelfgebouwde poppenkast. Zij publiceren hun reisverslag in het Rotterdamsch Nieuwsblad.

Chris krijgt de smaak te pakken van het vrije bestaan en zegt in 1909 het onderwijs vaarwel om zich helemaal te kunnen richten op het schrijven van boeken en het verzorgen van voorstellingen voor kinderen.

### **Schrijver en kleinkunstenaar (1909–1916)**

Hij krijgt succes als schrijver en ontwikkelt zich als een echte entertainer voor kinderen. Het blijft niet bij poppenkast en vertellingen. Hij reist door het land om kinderen voor te lezen uit zijn eigen boeken, ondersteund door lichtbeelden. Hij schrijft en zingt liedjes en begeleidt zichzelf op gitaar of piano. Het is een groot succes, maar er komt vanuit de gevestigde orde ook kritiek op de inhoud. Chris staat dicht bij de kinderen en ook in zijn boeken maakt het moralistische vingertje plaats voor ongecompliceerde vrolijkheid. Om praktische redenen verhuist hij in 1912 naar Laren. Hij huurt daar een kamer om in alle rust te kunnen schrijven. Zijn gezin wordt ondergebracht bij familie.

In 1914 verschijnt *Pietje Bell of De lotgevallen van een ondeugenden jongen*. De kranten spreken schande over de inhoud, maar het boek wordt goed verkocht en wordt zelfs uitgebracht in België en Zuid-Afrika. Chris maakt het in zijn teksten af en toe té bont. Als er een manuscript van hem binnenkomt bij uitgever Kluitman, wordt het gewoonte dat de uitgever, Hendrik Pieter Kluitman, zich terugtrekt in zijn kamer om de tekst stevig te redigeren.

In 1914 gaat Chris, bij het uitbreken van de 1<sup>e</sup> wereldoorlog, in dienst als korporaal bij de landmacht. Tijdens deze jaren vermaakt hij de militairen met zijn optredens. Zo ontmoet hij Betty Poulus, een opmerkelijke, knappe verschijning. Zij is opgeleid als klassiek zangeres. Niet lang daarna gaan zij samen het toneel op. Chris vindt het legerleven helemaal niets en probeert onder zijn dienstplicht uit te komen. Dit lukt in april 1916. Van Abkoude en Poulus vervolgen hun samenwerking met optredens voor jong publiek.

### **Amerika (1916-1960)**

Wanneer het idee is ontstaan is niet bekend, maar Chris heeft duidelijk belangstelling voor Amerika. Dit blijkt o.a. uit de boeken *Tim en Tom* (1910) waar de Holland-Amerika lijn een rol speelt en *Jan Boenders of Hoe een Hollandsche jongen in Amerika rijk werd* (1913). Verder is bekend dat hij het Hollandse "klimaat" verstikkend vindt. Hij ervaart de kritiek van journalisten, vakgenoten en bezorgde pedagogen als een verstikkend harnas. In de zomer van 1916 vertrekt hij naar Amerika om zijn geluk te beproeven in het beloofde land. Zijn gezin blijft achter in Nederland en zal overkomen als huis en werk zijn gevonden. Betty Poulus reist met hem mee om in Amerika een carrière op te bouwen als zangeres. Aangekomen in Amerika huurt hij een kamer en gaat aan de slag als kinderentertainer en pianist bij stomme films. In 1917 komt zijn gezin over. Daarnaast blijft hij kinderboeken schrijven. Hij verandert zijn naam in Charles Winter omdat dit voor de Amerikanen makkelijker is uit te spreken. Hij zal de rest van zijn leven entertainer blijven en tot 1936 blijven schrijven. In Amerika kent hij financieel goede tijden, maar ook periodes van werkloosheid en weinig verdienen. In 1950 overlijdt zijn vrouw Ans en in 1951 krijgt Chris een beroerte en belandt in een verzorgingshuis. Hij overlijdt op 2 januari 1960 in Portland.

### **Familiegeheim**

Als Van Abkoude zijn plek in Amerika heeft gevonden, verhindert de oorlogssituatie de overtocht van zijn vrouw Ans en de kinderen. Mogelijk heeft dit een amoureuze relatie tussen Chris en Betty Poulus in de hand gewerkt. Op 25 maart 1917 schrijft Betty in een brief naar haar broer Joop: "Zeg Joop ik ben zo dik geworden. Ik eet ook kolossaal." Op 9 juli 1917 bevalt Betty van dochter Mary, twee weken voor de aankomst van de vrouw en kinderen van Chris. Bij de hereniging heeft onze Chris heel wat uit te leggen. De relatie met Betty wordt niet verbroken want op 25 maart 1919 wordt Frederick Christiaan geboren. Van Abkoude heeft nu twee gezinnen te onderhouden. In 1921 worden Mary en Fred opgenomen in het gezin van Chris en Ans en vervolgt Betty haar carrière als zangeres. Haar kinderen zullen haar nooit weerzien. In brieven van Chris en Ans naar familie in Nederland worden de jongste kinderen angstvallig verzwegen.

## Bronnen:



*Dát is Pietje Bell!* Het geheime leven van Chris van Abkoude, door Jan Maliepaard en Jan Oudenaarden. Uitgever: Pepper Books/Uitgeverij Kluitman, Alkmaar.

Boekenpost nr.153, blz. 123, recensie van Biografie Chris van Abkoude door Geraldine te Gussinklo.

Parool van 27-01-2018, recensie van Biografie Chris van Abkoude door Guus Luijters.

Illustratie van Chris van Abkoude is van Jan Maliepaard.

## Pietje Bell

Wie kent niet de grootste belhamel van Rotterdam? Zijn streken en avonturen worden al door vier generaties gelezen. Hij lijkt het alter ego van Chris van Abkoude die leefde buiten de gebaande paden, zijn eigen gang ging en een sociaal bewogen man was. Hij schreef, naast de vele andere jeugdboeken, acht delen over Pietje Bell. Oorspronkelijk wilde hij het bij drie boeken laten, maar er verschenen nog vijf boeken vol streken en avonturen. Op verzoek van de uitgever, de boeken waren een succes, maar waarschijnlijk ook door geldgebrek bij Chris. In 1914 verscheen *Pietje Bell*, in 1920 *De vlegeljaren van Pietje Bell* en in 1922 *De zonen van Pietje Bell*. In 1924 verscheen *De goocheltoeren van Pietje Bell*, in 1929 *Pietje Bell in Amerika*, in 1932 *Nieuwe avonturen van Pietje Bell*, in 1934 *Pietje Bell is weer aan de gang* en in 1936 het laatste deel *Pietje Bell gaat vliegen*. Deze volgorde is dus heel anders dan waarin we die nu lezen. Bij heruitgave volgt de uitgever chronologisch het leven van Pietje.

Van het laatste deel *Pietje Bell gaat vliegen* wordt vermoed dat dit boek door een ghostwriter is geschreven. Het schrijven werd steeds moeilijker voor Chris en uitgever Kluitman stelde een medeschrijver aan, W.N. van der Sluys. Bij het bespreken van dit boek kom ik daar op terug.

Na de biografie van Chris van Abkoude ben ik de Pietje Bells weer gaan lezen en het leest anders nu ik zoveel weet over de schrijver. Ik heb het leven van Pietje gevolgd in chronologische volgorde en zo worden de boeken ook besproken. In dit nummer deel 1 en deel 2.

## Pietje Bell



In dit eerste deel maken we kennis met de familie Bell. Vader Bell, die schoenmaker is en altijd lacht en zingt. Moeder Bell, die in het huishouden werkt, en hun veertienjarig dochtertje Martha, dat al een deftig dametje is en onderwijzeres wil worden. Jan Plezier, zoals vader Bell wordt genoemd, heeft nog een onvervulde wens: een zoon! Buurman Geel is drogist en heeft wel een zoon waar hij heel trots op is. Zoon Jozef is twaalf jaar en ontzettend braaf. Buurman Geel is een chagrijn en schept ontzettend op over zijn brave Jozef. Tot grote verrassing wordt toch een zoon geboren bij de familie Bell, zij noemen hem Pieter. Martha vindt dat het kleine broertje voor veel lawaai zorgt en zij snapt niet dat vader zo in zijn schik is met de kleine krijser. Pietje groeit op en is een vrolijk, nieuwsgierig ventje dat graag iedereen helpt. Dat dat altijd verkeerd afloopt snapt hij niet, hij bedoelt het toch goed. Als Pietje naar school gaat, krijgt hij zijn eigen zuster als juffrouw. Dat vindt Martha niet leuk, want Pietje haalt de één na de andere streek uit en Martha schaamt zich dood voor haar broertje. Later

komt Pietje in de klas bij meester Ster, die wel aardigheid heeft in de jongen, en zij worden dikke vrienden. Vader Bell lacht zich slap om de streken van zijn zoon en zelden volgt er straf als Pietje iets heeft uitgehaald. Pietje raakt verzeild in een circusavontuur en probeert zijn tante Cato van een wrat af te helpen. Meester Ster wordt ziek en gaat dood, daar heeft Pietje veel verdriet van. Het gezin verhuist van de Breesstraat naar de Herenstraat. Het verhaal eindigt op Oudejaarsavond in het nieuwe huis. Pietje bedenkt een allerlaatste grap voor het oude jaar en speelt voor spook. Hij eindigt achter slot en grendel om na te denken over een jaar vol kattenkwaad en neemt zich voor in het nieuwe jaar zijn leven te beteren.

In dit eerste deel zijn al overeenkomsten te vinden tussen het leven van de schrijver en Pietje Bell. Ook Chris heeft een oudere (half)zus die onderwijzeres is en ook de winkel in textiel van zijn vader moet vaak verhuizen. In Martha is de strenge pedagogische aanpak in het onderwijs te herkennen en in meester Ster de aanpak van Chris van Abkoude zelf. Hij was een kindervriend en stond dicht bij zijn leerlingen. Wellicht was Chris ook een nieuwsgierige, sociale jongen, die streken uithaalde. Er werd waarschijnlijk niet veel op hem gelet. De eerste dertien jaar van zijn leven groeide hij op zonder moeder.

Is het een humoristisch boek? Ik heb het met een grote glimlach gelezen. In de tijd dat het voor het

eerst uitkwam, moet het voor kinderen hilarisch geweest zijn en hun fantasie flink hebben geprikkeld. De schrijver heeft zich bij het schrijven vast slap gelachen. Wat moet het heerlijk geweest zijn om tegen de heersende normen van opvoeden en lesgeven aan te schoppen.

Ik las de 40<sup>e</sup> druk, een uitgave met de oorspronkelijke tekst in nieuwe spelling. Zaken die in de huidige tijd niet meer bestaan zoals "stoof" en "jaagpad" zijn van een \* voorzien. Onder aan de bladzijde staat de betekenis van het woord. De originele illustraties zijn van Jan Rinke, de omslag is van G. van Gijzel, vrij naar D.A. Bueno de Mesquita.

### **Pietje Bell's goocheltoeren**



Na het overlijden van meester Ster krijgt Pietje een nieuwe, jonge meester, meester Fuik. Het is een leuke meester, die prachtig viool kan spelen. Pietje wordt weer dikke vrienden met deze onderwijzer. Pietje maakt met zijn vriendjes een prachtig circus, helaas loopt het weer verkeerd af als Pietje met een stukje vuurwerk wil toveren. Het hele circus vliegt in brand. Pietje en vriend Peentje lopen weg omdat zij bang zijn voor de straf van hun vaders. Ze beleven een prachtig avontuur, dat natuurlijk weer goed afloopt. Zus Martha is intussen verloofd en krijgt een deftige familie. Dat doet haar besluiten van Pietje een deftig jongetje te maken. Pietje en Peentje worden ontvoerd en tante Cato vindt een haar in haar pudding. Pietje en zijn vriendjes vinden een kelder in een leegstaand huis en richten een roversbende de "Zwarte Hand" op. Dit boek was oorspronkelijk het vierde deel in de serie en Chris van Abkoude heeft zich weer helemaal uitgeleefd. Dit deel is spannender dan het eerste deel en geeft de jeugdige lezers in de tijd dat het voor het eerst uitkwam (1924) weer genoeg materiaal om zelf avonturen te beleven en hun ouders genoeg zorgen over wat er van hun kinderen moet worden. Het boek eindigt met de verwachting dat er meer belevenissen volgen van Pietje Bell.

Ik las de 35<sup>e</sup> druk, weer in de oorspronkelijke, in moderne spelling gedrukte, tekst. De illustraties zijn van D.A. Bueno de Mesquita, de omslag is van G. van Gijzel, vrij naar D.A. Bueno de Mesquita. Ook dit boek las ik weer met een grote glimlach. Het plezier van de schrijver springt van het papier. Ik vraag me af wat de kinderen van Chris vonden van Pietje Bell. Hebben zij de boeken destijds gelezen of werden zij voorgelezen door hun vader?

**Wordt vervolgd...**

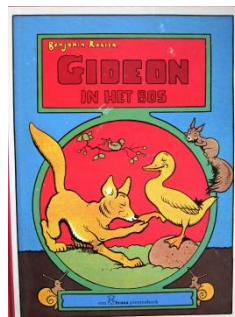
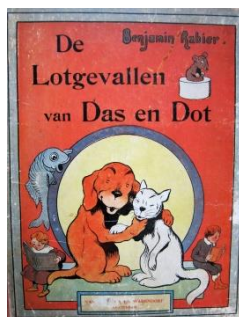
Tineke Aronson

---

## **HUMOR voor de jeugd**

Is de humor in kinderboeken uit het begin van de vorige eeuw nog om te lachen voor de jeugd van nu?

Vaak ging het om voor-de-gek-houderij en het daarbij behorende leedvermaak. In de prentenboeken van Benjamin Rabier, waarin veel dierenverhalen staan, wordt er niet zachtzinnig met de beesten omgegaan en wordt er hartelijk gelachen om katten die in de teerton vallen en haasjes waarvan het staartje wordt afgeschoten. Ook al kwam het met de held op het laatst altijd wel weer goed, toch kwam er behoorlijk wat geweld bij kijken.





Van mijn grootmoeder erfde ik haar trouw-bewaarde kinderkranten, de wekelijkse bijvoegsels van "Het Handelsblad" en "De Telegraaf", keurig ingebonden, maar nu toch behoorlijk gehavend.

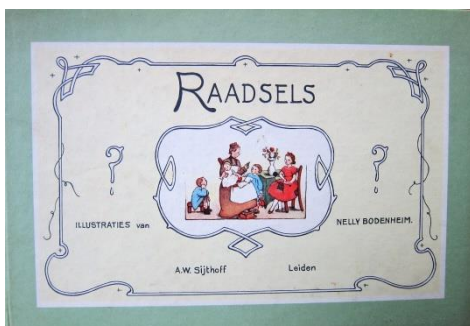
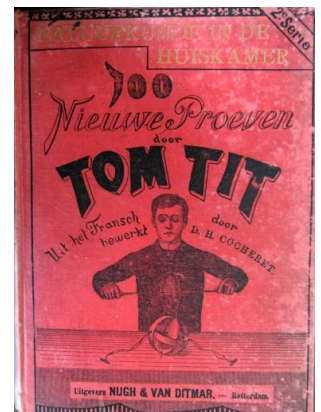


Ik herinner me dat we ze vroeger heel voorzichtig mochten bekijken en ons slap lachten om de verhalen van "Het Instituut van meester Ooievaar", een soort stripverhaal over een dierschooltje, waarin de dieren steeds de meester voor de gek hielden en dan behoorlijk (met een rietje) afgestraft werden.



Nu ik ze weer doorzocht om de humor van toen op te sporen, kon ik er eigenlijk maar weinig grappigs aan ontdekken. Hoewel ik het wel leuk vond om ze weer te zien.

Ook leuk vond ik het boek *Tom Tit* (alleen de titel al wekte onze lachlust op), met allerlei kunstjes, grappen en foefjes om het gezin op donkere winteravonden te vermaken. Dit waren vooral natuurkundige foefjes om de omstanders mee te verbazen. Later kon ik geen boekje laten liggen dat daarop leek, zoals het *Geïllustreerd Uitspanningsboek* door P. Louwerse, *Puzzles en problemen* e.d. en *Raadsels* door Nelly Bodenheimer.



De raadseltjes zijn vaak helemaal onbegrijpelijk voor kinderen van nu:

Een houten huisje  
Een koperen kluisje  
Een ijzeren draaiom in 't gat  
Ra, ra, wat is dat?

Antwoord: een koffiemolen. Welk kind weet dit nog in de tijd van koffiezetapparaten en Senseocupjes?

In *Aardigheden, handigheden en kunstjes* vond ik de toch wel een beetje Pietje Bell-achtige grap: Men neme een klosje dun garen en verbergt dit in zijn binnenzak. Het uiteinde steekt men door middel van een naald naar buiten, zodat het lijkt of er een los draadje op je jas ligt. Nu zal iedereen even dat draadje willen verwijderen, waarbij het hele klosje afgewikkeld wordt. Lachen!!!

Lot van den Akker

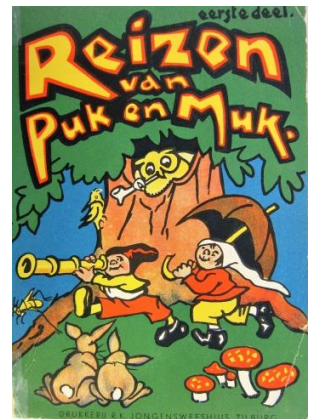
## **Reizen van Puk en Muk**

**Dit opnieuw uitgegeven boekje over de twee broertjes Puk en Muk stamt oorspronkelijk uit 1929. De plaatjes, getekend door Carl Storch (1868-1955), zijn overgenomen uit de oorspronkelijke versie maar het omslag is gemoderniseerd door Toos Koedam (1924-2006). Zij heeft alle Puk en Muk-boeken (15 stuks) een eigentijdse uitstraling gegeven.**

De schrijver, de Tilburgse frater Franciscus van Ostaden (1896-1961), gebruikte het pseudoniem Frans Fransen.

### Humor

De hele serie is duidelijk humoristisch bedoeld, gezien de malle situaties waarin het dwergenpaartje telkens verzeild raakt.



Dit verhaal is het tweede boekje over Puk en Muk, twee broertjes die maar een tafelpoot hoog zijn. Ze wonen bij Klaas Vaak met nog tien broertjes en een zusje achter Luilekkerland in het derde straatje. Ze zijn al een hele poos thuis na hun eerste reis en omdat ze wel uitverteld zijn hierover gaan ze een nieuwe tocht maken.

Er staat een tekening van een landkaart in het boek, waarop we de reis kunnen volgen. Hun reisdoel is Mensenland.

### Luilekkerland

Om in Mensenland te komen moeten ze eerst door Luilekkerland, bekend uit veel andere verhalen. Eerst moeten ze zich door de Rijstebrijberg heen werken; gelukkig hebben ze een grote lepel en vork meegekregen van Klaas Vaak.

In Luilekkerland eten ze zich bol en rond, vooral aan vlees en gevogelte, dat hen al gebraden in de mond vliegt. Na nog op een schuimtaart gesleed te hebben graven ze zich weer door de berg heen en komen zo in...

### Sprookjesland

Daar komen ze Roodkapje tegen, die heel hard huilt, omdat de wolf weer haar grootmoeder heeft opgegeten. Puk en Muk gaan helpen. Ze lokken de wolf naar het kolenhok, waar Roodkapje als lokaas in is gekropen. De wolf steekt zijn kop door de klep, die dichtvalt. Nu kunnen ze de grootmoeder bevrijden door zijn buik open te snijden. Omdat ze geen stenen hebben om in zijn buik te naaien stoppen ze er maar een paar grote bloempotten met cactussen in. Ze eten nog wat lekkere pannenkoeken en gaan dan verder.

Opeens horen ze een vreselijk geschreeuw en ze ontdekken een eekhoortje dat met zijn staart in een gemene klem zit. Ze bevrijden het diertje maar worden betrapt door de reus Sjamperdoedas. Hij neemt ze mee naar zijn hol om ze te koken voor zijn ontbijt. Hij stopt ze in een grote pot met water die aan een touw boven het vuur hangt. Gelukkig komt het eekhoortje het touw doorknagen en kunnen ze ontkomen. Nadat ze uitgeslapen en opgedroogd zijn trekken ze over de bergen.

### In het land der mensen

In het land der mensen is oorlog en er wordt geschoten. Puk en Muk zien een soldaat zitten met een blik macaroni op schoot. Ze pikken een sliert ervan en eten die op. Maar de soldaat laat dat niet op zich zitten en vangt ze in zijn hoed. Hij stopt ze in een kooi bij de papegaai maar ook daaruit weten ze te ontsnappen.

Ze hollen en hollen tot ze bij de zee komen. Daar komt een grote vis, die ze wel wil overzetten. Ze klimmen op zijn rug, maar halverwege duikt de vis naar beneden en Puk en Muk gaan kopje onder. Gelukkig worden ze gered door de kapitein van een onderzeeër, die ze dicht bij land in een grote fles stopt om ze zo naar de kust te laten drijven. De fles wordt gevonden door een visser, die ze aflevert bij de kapitein van het leger.

Voor de rechter!

De kapitein denkt dat ze spionnen zijn en ook dat ze enge ziektes mee kunnen brengen. Door de dokter worden ze met een flitspuit ontsmet. Dan moeten ze naar de rechtbank. Nadat ze hun hele verhaal aan de wijze rechter hebben verteld, besluit deze dat ze maar per post naar huis gestuurd moeten worden. In een doos worden ze op de postkoets gezet...

Einde eerste deel. Het tweede deel van het verhaal staat in een volgend boekje.

Over de oorspronkelijke schrijver en tekenaar zijn nogal wat onduidelijkheden. Zowel ene Karl Storch als een Carl Storch uit Oostenrijk worden aangemerkt als de geestelijke vader van Puk en Muk en die zijn weer gebaseerd op de figuurtjes Max en Moritz van Wilhelm Busch uit de negentiende eeuw. Frans Franssen (Franciscus van Ostaden) is pas in 1927 begonnen met de avonturen in beeld te brengen. Een erg interessante website is te vinden op internet onder de naam "Carl Storch Puk en Muk site".



Hoewel dit boekje met een modern omslag is opgeleukt, is de inhoud toch wel erg gedateerd. Wat vooral opvalt is de fixatie op lekker eten en voedsel. Het verkrijgen daarvan was vroeger lang niet zo vanzelfsprekend als nu. Ook de soldaten, standen, rangen en gezagsverhoudingen stammen uit de (voor)vorige eeuw. De dieren komen er in deze tijden ook niet al te best vanaf; Puk en Muk zien er geen kwaad in een papegaai de veren uit zijn staart te rukken! Het uiterlijk van het boek past eigenlijk niet meer bij de inhoud.

*Lot van den Akker*

---

## Daan Zonderland

Bij het invoeren van nieuwe boeken voor StOK kwam ik een klein boekje van Daan Zonderland tegen: *De vrolijke avonturen van Lachebek*. Ik kende hem voornamelijk van zijn nonsenspoëzie, vooral zijn versje van de biefstuk was bij ons thuis populair. In de kast vond ik nog meer kinderboeken van zijn hand; van Jeroen en Professor Zegellak. Hiervan wil ik er graag een paar kort bespreken en ook nog wat vertellen over het leven van Daan van der Vat, de echte naam van Daan Zonderland.



Daan van der Vat is op 15 augustus 1909 geboren. Hij was het achtste van tien kinderen in een katholiek Gronings gezin. Om toe te kunnen treden tot de orde van franciscanen was hij eerst leerling van het kleinseminarie annex gymnasium in Venray en vervolgens aan het grootseminarie. Toch zag hij af van het priesterschap. Hij keerde terug naar Groningen en ging er Engelse taal- en letterkunde studeren. Hij zou die studie in 1934 voltooien.

Voor zijn promotie ging hij naar Londen en Kopenhagen. Na zijn promotie in 1936 (proefschrift: *The fabulous opera; A study of continuity in French and English poetry of the nineteenth century*) werd hij leraar aan de Rijks H.B.S. te Appingedam. In 1938 trouwde hij met een Engelse vrouw en werd onbezoldigd privatdocent Engelse letterkunde aan de Rijksuniversiteit te Leiden. Twee jaar later kreeg hij een betrekking als leraar aan het gymnasium in zijn woonplaats Alkmaar.

Na de oorlog werd hij correspondent voor het dagblad "De Tijd" in Londen. Ook schreef hij voor het weekblad "Elsevier". Over zijn periode in Engeland schreef hij enkele boeken met columns onder zijn eigen naam. Met titels als *Britten, beesten en buitenlanders* en *Uit het vreemde Britse leven*. Daarin hekelde hij op goedmoedige wijze het land waarmee hij een soort haat-liefde verhouding had.

In 1948 debuteerde hij als dichter onder de naam Daan Zonderland met *De blikken fluit, Verzen voor kinderen en andere volwassenen*, geïllustreerd door Piet Worm. Ook maakte hij vier dichtbundels voor volwassenen en schreef hij kinderboeken onder deze naam. Tot 1967 bleef hij voor "De Tijd" werken. Wegens gezondheidsredenen werd hem ontslag verleend en keerde hij terug naar Nederland. Hij ging in Den Haag wonen. Hij overleed op 5 augustus 1977 in het ziekenhuis in Leidschendam.

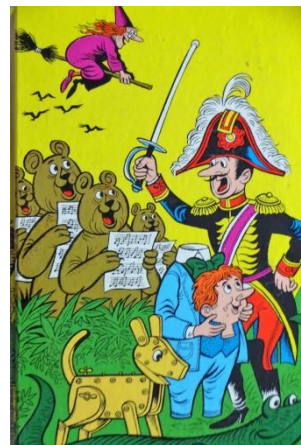
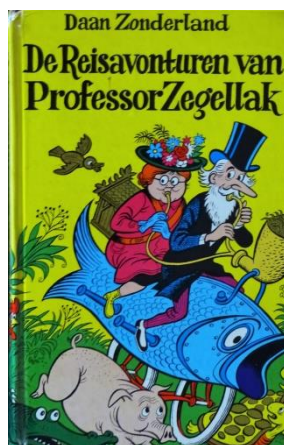


Daan van der Vat heeft niet zo'n beste rol gespeeld voor en tijdens het begin van de Tweede Wereldoorlog. Hij vatte korte tijd sympathie op voor de denkbeelden van de leider van het Nationaal Front Arnold Meijer en in 1940/41 heeft hij een correspondentie gevoerd met H. Pétillon, secretaris van het Nationaal Front. Vanwege deze flirt met het fascisme werd een mogelijke benoeming tot hoogleraar aan de universiteit van Amsterdam in 1953 ingetrokken door het Amsterdamse stadsbestuur.

### Schrijver

De kinderboeken van Daan Zonderland zijn heel herkenbaar, ze hebben ongeveer dezelfde thematiek en zijn geschreven in dezelfde heldere, sprankelende stijl. Hij heeft een indrukwekkende fantasie, hij is grappig maar ook vaak spottend. Sprookjesmotieven spelen in zijn werk een belangrijke rol. Er zijn koningen, prinsessen, heksen en kabouters en er wordt volop getoverd. Wat het meest opvalt is de ongebreidelde verbeeldingskracht en de kolderieke humor waarover Zonderland beschikt. De beschreven wereld is, hoe fantasierijk ook, tamelijk traditioneel. Dit geldt zeker ook voor de rol van de vrouw. Uit zijn humor en stijl blijkt de invloed van Britse auteurs als Lewis Carroll, Hugh Lofting en A.A. Milne.

Veel van zijn kinderboeken maken deel uit van een serie. Zoals de vier boeken van Jeroen: *Jeroen en de zilveren sleutel*; *Jeroen en het dorp op de heuvel*; *Jeroen en de jacht op de echo*; *Jeroen in Hazevoets rijk*. Jeroen was de derde naam van zijn zootje (Daniël Francis Jeroen 28-10-1939) waarvoor hij het verhaal tijdens de Tweede Wereldoorlog schreef. Daarin krijgt Jeroen een zilveren sleutel waarmee hij alle deuren kan openen en sluiten en alle wensen in vervulling kan laten gaan die anderen ten goede komen. Samen met zijn dienaar Kabouter Hazevoet en de hond Plumstaart, die gedachten kan lezen, trekt hij de wereld in. Ook de vier boeken van professor Zegellak vormen een doorlopende serie: *Professor Zegellak en zijn koekoek*; *Professor Zegellak in Kniesland*; *Professor Zegellak's eiland*; *Professor Zegellak en Lodewijk Losbol*. Waarin Professor Zegellak met zijn vrouw Zieltje en de koekoeksklok Koekoek de wereld intrekt op hun rookfiets in de vorm van een ijzeren makreel op wielen, die wordt aangedreven door een tabaksmotor. Door het maken van zeer ingewikkelde berekeningen kan hij alles uitvinden en lost hij allerlei problemen op.



Elk hoofdstuk heeft een kleine samenvatting als titel. De verbondenheid van de boeken is zo duidelijk dat er eind jaren zestig zowel van de Jeroen serie als van Professor Zegellak verzamelbundels worden uitgegeven onder de naam reisavonturen. De verhalen zijn ook nauwelijks afzonderlijk te lezen dus is zo'n verzamelbundel een slimme zet.

Zonderland noemde *Knikkertje Lik* zijn lievelingsboek, "Omdat het hier en daar zingt, zoals elk goed boek, zelfs een kookboek, behoort te doen." Het boek is een mengvorm van een verhaal afgewisseld met gedichtjes. Het jongetje genaamd Judocus krijgt daarin van een muis in ruil voor een tube tandpasta een toverknikker die als je eraan likt van kleur verandert en een rijmpje tevoorschijn tovert met wijsheden die hem helpen bij zijn avonturen.

De kinderboeken van Daan Zonderland hebben geen pedagogische of morele bedoeling, ze zijn uitsluitend geschreven om de lezer (kind en volwassene) te vermaken. In een interview zei hij: "Ik hecht ontzettend veel belang aan het kinderboek en de invloed die het uitoefent op het kind – niet een opvoedende, maar een louter gelukbrengende."

Nog meer bekendheid geniet hij als schrijver van kolderrijmen en nonsensgedichten. Hij wordt gezien als één van de belangrijkste vertegenwoordigers van dit genre en in vele bloemlezingen zijn gedichten van hem te vinden. Bij zijn werk voor volwassenen ligt er een Paaltjensachtige weemoed om wezens die niet wijzer willen worden verborgen achter de humor. Zonderland geeft in één van zijn rijmbundels aan: "zij die enkel hebben gelachen hebben het niet begrepen."

Ook al zijn z'n meeste rijmbundels bedoeld voor volwassenen, ze zijn ook heel goed leesbaar voor kinderen. De versjes worden ook in het onderwijs gebruikt. Het gedicht van de biefstuk als illustratie bij de rund/paardenvleesaffaire en het gedicht *Letterlijk* bij de taallessen. Als pijnlijk voorbeeld van het verschil tussen letterlijk en figuurlijk.

De absurde, bizarre humor van Zonderland was zijn tijd waarschijnlijk ver vooruit. De taalgrappen en spitsvondigheden blijken ook bij herlezing van de boeken nog steeds een bron van humor te zijn. Ouders lezen de verhalen weer aan kinderen en kleinkinderen voor. Hij vormde een inspiratiebron voor de Vlaamse schrijver Hugo Matthysen (van de tv-serie voor kinderen *Kulderzipken*). Francine Oomen noemde *Jeroen en de zilveren sleutel* haar favoriete kinderboek dat zij ook aan haar eigen kinderen voorlas.

In de jaren vijftig was het werk van Zonderland erg populair. Daarna raakte het enigszins in de vergetelheid. In de jaren tachtig kwamen er, na de aandacht voor nonsenspoëzie door Piet Grijs en Vic van der Reijt, herdrukken van zijn kinderboeken uit. Jammer genoeg bleek er nauwelijks belangstelling meer voor te zijn. In 2007 werden de gedichten opnieuw uitgegeven onder de titel *Er zwom een garnaal door het Kattegat*. Sinds die tijd lijkt de belangstelling voor het werk van Daan Zonderland weer toe te nemen. Ook de Jeroenboeken zijn in 2008 weer uitgegeven in de serie *Van toen en nu* van Uitgeverij het Spectrum.

Zijn gedichten spreken mij meer aan en zijn volgens mij tijdlozer dan zijn kinderverhalen, waarin het taalgebruik hier en daar wat ouderwets aandoet. Hoewel ze ook zeker in deze tijd nog gelezen kunnen worden. Je moet wel een liefhebber zijn van deze vorm van humor die soms wel erg veel en absurd is. De gedichten voor kinderen in *De blikken fluit* zijn wel gedateerd. Het gedicht van 10 kleine nikkertjes zou nu niet meer kunnen. Een deel van zijn werk voor volwassenen heeft de tijd beter doorstaan. Blijft gezegd dat de grens tussen kind en volwassene bij Daan Zonderland klein is.

Uit: *Redeloze rijmen en alle andere verzen*. Baarn 1982

*Een biefstuk is gewoonlijk  
Afkomstig van een koe.  
Als men een biefstuk pijn doet,  
Dan zegt de biefstuk: 'Boe!'*

*Doch als een biefstuk hinnikt  
Bij onverwachte pijn,  
Dan zal er hoogstwaarschijnlijk  
Iets niet in orde zijn.*

---

*Er zwom een garnaal door het Kattegat.  
Hij was op weg naar Zweden.  
Daar was door een droef ongeval  
Zijn tante overleden.*

*Zij was een echte barones  
In de garnaalse adel.  
Zij was gevallen van haar paard  
(Een zeepaard zonder zadel).*

*Daarom was haar bedroefde neef  
Op weg naar 't verre Zweden.  
Ach, niemand weet hoeveel er door  
Garnalen wordt geleden.*

---

*Letterlijk*

*"Geachte Heer, ik moet u danken  
Voor het postpakket dat ik ontvang.*

*Maar u vergeeft mij ongetwijfeld  
Een zekere teleurstelling.*

*Toen ik de hand vroeg van Uw dochter,  
Die ik hartstochtelijk bemin,  
Deed ik zulks niet in letterlijke,  
Doch overdrachtelijke zin."*

Bronnen

*Lexicon jeugdliteratuur* – Jos Staal 1984.

*ABC van de Jeugdliteratuur* – Joke Linders (e.a.)

Nederlandse poëzie encyclopedie

Recensie; *Er zwom een garnaal door het kattegat*, Ed Schilders, Volkskrant 13-04-2007

Er is een digitale uitgave van *De blikken fluit* te vinden op de website van de DBNL.

Joyce Noordgraaf

---

## **Assorti** "De Tijd"

*In deze aflevering van Assorti aandacht voor vijf boeken die we op de boekenplank mogen rangschikken onder het genre humoristische verhalen.*

### **Te gekke verhalen**

*De wonderbare reizen en avonturen te water en te land van Baron Van Münchhausen*, uit 1952, door Ben van Eysselsteijn, met platen van Walter Trier. In Van Eysselsteins tekst is het verhaal van Erich Kästner naverteld. Diens versie was weer gebaseerd op die van Gottfried August Bürger (1747-1794). Ook P. de Zeeuw J.Gzn - de grote man van de serie Oud Goud - heeft zijn *Avonturen van Baron von Münchhausen* uitgebracht. Hij nam de tekst van Bürger als uitgangspunt. Dan is er nog Rudolf Erich Raspe, die zelfs een Engelse vertaling produceerde. Allemaal schreven zij dus hun eigen boek over de sterke verhalen die Hieronymus K.F. Baron von Münchhausen in de tweede helft van de 18de eeuw ergens in het Weserbergland opdiste aan zijn vrolijke gasten. Het kan dan ook niet anders of menige latere versie heeft ingeboet aan authenticiteit en mogelijk kwaliteit. Hoe het ook zij, de literaire kolder is nog steeds gemakkelijk om te lezen, zeker als die vergezeld gaat van mooie illustraties, zoals die van Walter Trier. Al die verschillende versies brachten mij ertoe verder te gaan snuffelen in de knotsgekke verhalen van de "leugenbaron". Zo kwam ik erachter dat meermaals hetzelfde voorval verschillend was verwoord, dan wel geheel of gedeeltelijk was weggelaten. Een mooi voorbeeld ter toelichting: Vanuit een hoge boom laat de baron zijn mes op de grond vallen. Een hongerige beer staat hem op te wachten. De baron verzint een meesterlijke list om zijn mes terug te krijgen. Hij moet héél nodig en richt zijn straal op het mes. Omdat het vriest dat het kraakt wordt het mes a.h.w. ingepakt door de stroom vocht die bevriest. Een koud kunstje is het dan om de ijspegel omhoog te halen. P. de Zeeuw vervangt het plasje door brandewijn. Van Eysselstein neemt het verhaal niet op in zijn selectie voor de jeugd. Een onopgesmukte weergave van enkele *münchhausiaden* is te lezen op de virtuele verhalenbank, dé opslagplaats voor Nederlandse volkskunde. De psychiatrie ten slotte heeft Baron Von M. postuum geëerd door twee syndromen naar hem te vernoemen.

### **Lachen en grinniken**

*500 raadsels voor de jeugd (met de antwoorden)*, uitgave Egner, 1920, Helder (dat toen nog geen Den Helder heette). Wie gaven er destijds raadseltjes op? Juist, opa's, ooms en oudere neven op feestjes en verjaardagen. Later vond je het zelf ook prachtig dergelijke quizen te organiseren. Enkele raadsels uit dit boekje: Hoe heet de bovenste steen van een huis? Welke schuld is onbetaalbaar? Hoeveel letters staan er in een boek? Welke bakker proeft zijn eigen baksel nooit? Doorzichtige plaats in Noord-Holland. *Oplossingen*: redleh ned, dluhcsno, nevez, rekkabnettop, neetsroohcs. Allerlei woordspelletjes, zoals charades, palindromen en logogriepen, raadsels, moppen & bakken, strikvrAGEN, rebussen en grappige vertelsels kwamen in oude kinderboeken voor als *mengelwerk*. Een recent moppenboek heet *900 supermaffe raadsels voor kinderen*. Ideetje voor Sinterklaas?

### **Dieren zijn net mensen**

Het derde humoristische boek heet *Lodewijk Sebastiaan*, uit 1956, door Remco Campert (1929-). De hoofdpersoon uit het eerste verhaal heeft zijn naam gegeven aan deze bundel en komt daarna niet meer terug. Zijn plaats wordt ingenomen door een hele schare dieren en dingen die doen, praten en denken als mensen. Een schoolvoorbeeld van een antropomorfistisch verhaal. In *De koningen van papier* komen Katoerk en Zubascu doodleuk uit het postzegelalbum aangewandeld, omdat ze zich dood vervelen. In een ander verhaal komt een reporter in zijn radioauto de sprekende vlieger van Albert interviewen en in het laatste lezen we over sprekende fietsen die in opstand komen. Merendeels leuke verhalen, die lekker vlot lezen.

### **Dan een Daantje**

Ja een Daantje, want er zijn er wel tien. Te samen vormen ze echt zo'n serie om helemaal compleet en gaaf te willen hebben. Die langwerpige boeken in rood, geel en blauw. Ik mis er nog één. Tussen twee haakjes: *Mijn Daantje doet boodschappen* uit 1935 is groen, blauw en zwart. De auteur is erin geslaagd een reeks fraaie karikaturen neer te zetten. En dan denk ik in de eerste plaats aan het typetje dat zijn zin niet krijgt en kwaad wegloopt. En dat allemaal omdat ie niet wil eten wat de pot schaft: zuurkool met spek. Met een kwaai kop raakt ie verstrikt in het prikkeldraad en verspeelt daarbij zijn lange witte baard. Andere rake typering in de Daantje-boeken zijn: echtgenote Grietje, agent Swadde en dorpsdichter Alexander. Bedoeld boekje dateert uit 1949. Dertig jaar later kwam er een herdruk. Die zag er anders uit. Qua tekst zijn er slechts enkele alinea's weggelaten en een paar verouderde woorden zijn vervangen door nieuwe. Kiel wordt jasje, muts pet, prinsessebonen snijbonen. Merkwaardig genoeg veranderden oukleeerkoop en voddenkoop niet in lorrenboer. De grote verandering zit hem in de illustraties. Die maakte schrijver Leonard Roggeveen voor zijn eigen boeken altijd zelf. De plaatjes voor de tien uitgaven vanaf 1978 zijn gemaakt door Herman Berserik. Deze schilder-illustrator (1921-2002) heeft meerdere kinderboeken geïllustreerd en zijn werk was onlangs nog te zien in museum More te Gorssel met een mooie tentoonstelling. Ook Frankrijk en Duitsland kennen Daantje. *Clodomir*, resp. *Herr Daantje* heet hij daar.

### **Een pientere potsenmaker**

Zo mogen we de beroemdste nar uit de wereldliteratuur toch wel noemen. Velen heeft hij te kijk gezet, beetgenomen en bedrogen. Goedgelovige domoren wist hij van alles op de mouw te spelden. Niet zelden bediende hij zich daarbij van spitsvondige (soms flauwe) woordgrappen. De grootste onnozelaars werden zijn slachtoffers. Dankzij zijn vrolijke voorkomen wist hij altijd te ontkomen. Uiteindelijk trok hij aan het kortste eind. Hij was te ver gegaan. De pastoor die hem kort ervoor nog het leven had gered, had hij beloofd door diens offerkist helemaal leeg te halen. Een schandelijke en onvergeeflijke daad, waarvoor hij tot de galg werd veroordeeld. Hij kreeg een staande begrafenis, omdat hij alvorens aan de galg in Siebeneichen (Noord-Duitsland) te mogen bungelen, reeds was overleden. Over wie hebben we het eigenlijk? Over Tijn Uilenspiegel, zoals hij naar voren komt in het gelijknamige boek in de serie Oud Goud van de al eerder genoemde P. de Zeeuw. Die baseerde zijn bewerking op de oorspronkelijke teksten uit het begin van de zestiende eeuw van de Franciscaner monnik Dr. Thomas Murner. Omslag en platen in De Zeeuws boek zijn van de niet onbekende illustrator Roothciv.

*Bram van IJperen*

### **Recente schenking**



*Loes de televisiepoes* door Marga Kerklaan met illustraties in kleur van Nans van Leeuwen. Uitgegeven in ca. 1970 door De Geïllustreerde Pers NV te Amsterdam. Serie Pico-boekjes nr.27.

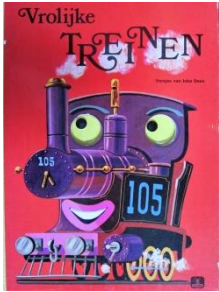
24 pagina's. Afmetingen: 11,5 bij 9,5 cm. Genre: dierenverhalen, antropomorfistische verhalen, prentenboeken.

*Reizen van Puk en Muk naar het land der mensen, deel I* door Frans Fransen met illustraties in zwart/wit door Carl Storch, 14e druk. Uitgegeven in 1982 door Zwijsen te Tilburg. 156 pagina's. Afmetingen: 15 bij 20 cm. Genre: Avonturen, humor, kabouters. (zie boekbespreking door Lot van den Akker)

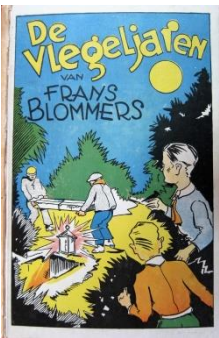




*Meneer Opsekop* door Roger Hargreaves met tekeningen in kleur van de schrijver. Uitgegeven in 1972 door Betapers B.V. te Tilburg. 34 pagina's. Afmetingen: 14 bij 12 cm. ISBNO 85396 018 6. Genre:



*Vrolijke treinen* door Joke Deen, illustraties in kleur door onbekende illustrator. Uitgegeven door Fa. Mulder. 8 kartonnen pagina's, met bewegende ogen. Afmetingen: 19 bij 26 cm. Genre: peuterboekje, humor, ogenboek.



*De vlegeljaren van Frans Blommers en Slimme burgers* door Betsy Kater. Illustrator onbekend. Twee boeken in één band. Jaar van uitgave en uitgever onbekend. Ca. 1950. 126 pagina's. Afmetingen: 15 bij 24 cm. Genre: jongensboeken, humor, folklore.

---

## Boek gezocht!

De titel van het boek over het bruine beertje dat wit is geworden door teveel ijsjes te eten bleek te zijn: *Brammetje Beer uit het dierenbos* door Lea Smulders met tekeningen van Toby Vos, Uitgeverij Cantecler, Utrecht. Met dank aan de lezeres die ons de titel liet weten.

Er wordt nog een boek over beren gezocht. Zie de volgende mail die wij ontvingen:

"Als kind werd ik door mijn vader (1956) voorgelezen uit een boekje waarvan ik nog steeds enkele woorden ken. Het ging over beertjes die alles deden om aan honing te komen. 'Beren houden veel van honing, honing is voor hen een lekkernij'. Ik heb altijd gedacht dat het een gouden boekje was, maar ik heb het nooit meer kunnen vinden. Weten jullie wellicht uit welk boekje deze woorden komen?"  
Wij weten het niet. Als ú het weet vernemen wij dat graag!

Liesbeth Straub

---

## VITRINES

De verhuizing naar Lochem stond voor de deur, daarom had de laatste vitrine in Lijsje Lorresnor "Verhuizen" als thema. We zagen hierin boeken als *De Olijke Tweeling gaat verhuizen*, *Eelke gaat verhuizen*, *Okkie gaat verhuizen*, *Bonnie gaat verhuizen*, *Tup en Joep gaan verhuizen*, *De Brandneusjes verhuisd* enz. En, o ja, *Gijs helpt verhuizen* door Rie van Rossum. In veel series en reeksen wordt wel een keer verhuisd.

Maar we hebben ook boeken uitgezocht over kinderen die eindelijk hun plek vinden en zich ergens thuis voelen, zoals *Siep vindt zijn thuis* en *Greetje uit de noodwoning*.

De serie "Het kleine huis" van Laura Ingalls Wilder gaat ook over verhuizen. Door de serie heen verhuist de hoofdpersoon, Laura, van *Het kleine huis op de prairie*, via *Het kleine huis in het grote bos* naar *Het kleine huis aan de rivier*. Ze verhuist ook nog naar *Het huis aan het Zilvermeer* en naar de stad. In het laatste boek gaat ze met haar man op *De grote hoeve* wonen. Niemand kan deze boeken meer zien zonder aan de televisieserie hiervan te denken.



Titels als: *De schouders eronder* door Freddy Hagers, *Begin maar opnieuw* door Dola de Jong, *Het nieuwe begin* door Cissy van Marxveldt, *Er verandert niet zoveel* door Fenna Feenstra en *De brug tussen gisteren en morgen* door Leni Saris herinneren ons aan de etalage die destijds in Zutphen was ingericht ter gelegenheid van het zelfstandig worden van StOK. (Daarvoor waren we een dependance van Stichting Kinderboek Cultuurbezit in Winsum.)

Nadat de wintercollectie in de vitrine beneden in de hal van de Bibliotheek Deventer dienst had gedaan, is het thema "Verhuizen" uit Lijsje naar de begane grond gebracht en daar gebleven tot we in maart daadwerkelijk met de verhuizing zijn begonnen.

*Lot van den Akker*

---

## Colofon

Stichting 't Oude Kinderboek  
p/a Het Stadshuus  
Markt 3  
7241 AA Lochem  
[info@stichtingtoudekinderboek.nl](mailto:info@stichtingtoudekinderboek.nl)  
[www.stichtingtoudekinderboek.nl](http://www.stichtingtoudekinderboek.nl)  
ISSN 1873-9474 (gedrukt)  
ISSN 2211-7989 (online)  
IBAN NL18 RABO 0140 7488 65

### *Doelstelling*

Het verzamelen, bewaren, ter inzage geven, uitlenen van en informeren over in principe niet recent verschenen kinder- en jeugdliteratuur, in het bijzonder uit het Nederlandse taalgebied.

StOK is een culturele ANBI

Stichting 't Oude Kinderboek heeft ernaar gestreefd om de rechten betreffende de illustraties en de afbeeldingen te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten hierop te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot Stichting 't Oude Kinderboek wenden. Zonder toestemming van StOK mag niets uit de artikelen worden overgenomen. Heeft u naar aanleiding van de nieuwsbrief vragen of opmerkingen, dan kunt u ons [mailen](mailto:info@stichtingtoudekinderboek.nl) of bellen.

